

32

DISSERTATIO
 DE
 VETERVM ET RECENTIORVM
 RATIONE EXCITANDI
 IUVVENTVTEM
 AD
 LITTERARVM CVLTVRAM,
 QVAM
 AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
 ORDINIS CONSENSV
 IN ACADEMIA LIPSIENSI
 DIE XVII. JUNII ANNO MDCCXIX.
 MORE CONSVETO
 MODESTÆ ERVDITORVM DISQVISIONI
 SVBMITTIT
 PRÆSES
 M. ABRAHAM Kriegel/
 VOLCKERSDORFIO - Lvs.
 RESPONDENTE
 HENRICO FREUDE,
 LIGNITIO - SILES.

LIPSIÆ,
 LITTERIS SCHEDIANIS.

36

DISSERTATIO

VETERVM ET RECENTIORVM
RATIONE EXCITANDI

INVENTVM

LITTERARVM CULTURAM

AMPLISSIMO PRAELECTORVM

IN ACADEMIA

MODIS ET RATIONIBUS

AB ABRAHAMO

HENRICO FRENDE

LITTERIS SCHEDEMANIS

V I R O
CONSULTISSIMO, AMPLISSIMO,
ATQVE EXCELLENTISSIMO,
D O M I N O
CHRISTIAN. GODOFRED.
HOFFMANNO,

J. U. DOCTORI ATQVE JURIS NAT. ET GENT.
IN ACADEMIA LIPSIENSI PROFESSORI
PUEL. ORDIN.

NEC NON

V I R O
PRÆNOBILISSIMO, AMPLISSIMO,
ATQVE EXPERIENTISSIMO,
D O M I N O
JOHANNI ADOLPHO
STOLLIO,

MEDICINÆ DOCTORI ARTEM MEDICAM
APUD ZITTAVIENSES SUMMA LAUDE
EXERCENTI,

PATRONIS AC FAVORIBVS

^{suis}
multis nominibus colendis

DISSERTATIONEM HANC QVALEMVNQVE
cupit esse sacram

PRÆSES.

CONSPECTVS DISPVATIONIS.

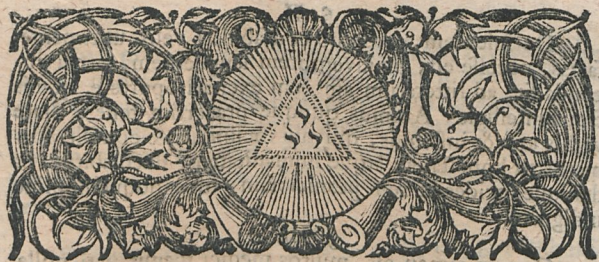
PROOEM. §. I. Affirmatur, Genus humanum si innocens esse perseverasset, excitatione ad Litterarum studium opus non fuisse. 2. nunc eam esse sepius necessariam. 3. 4. non omnes ad Scholas admitti debere. 5. 6. indicatur ratio tractandi Argumentum, 7. definitio additur.

CAP. I. Recensentur excitandi rationes & quidem. §. 1. Inventio litterarum. 2. Rationum excitandi paucitas. 3. Parentum auctoritas. 4. Sethiane Columnae. 5. Hieroglyphica Aegyptiorum docendi ratio. 6. Per imagines docendi ratio. 7. Ars Lulliana. 8. 9. Lusus. 10. Musica. 11. Recitationes Veterum. 12. Silentium Pythagoricum. 13. Laudes litterarum. 14. Plage, quae ratio rejicitur. 15. Glorie cupiditas. 16. Emulandi studium. 17. Adhortatio ad Lusum. 18. Adhortatio ad operam manuariam. 19. Premia. 20. Paupertas. 21. Libertas. 22. Aliae rationes. 23. Singularis ratio.

CAP. II. Complectitur iudicium ex Philosophia Mor: de rationibus adductis. §. 1. Ostenditur, omnia Incrementa ad tres animi propensiones respicere. 2. Quer, an ideo licita? 3. Qui sint qui secus sentiant, indicatur. 4. Argumenta ipsis opponuntur. §. 5. Propensionem ad Voluptatem in excitatione posse respici, docetur. 6. Rationes excitandi huc spectantes, nominantur, expenduntur. 7. Romanenses Fabule rejiciuntur. 8. Felix matrimonium respici posse, conceditur. 9. Animi emendatio commendatur. 10. Temperandum esse voluptatis cupiditatem, monetur. §. 11. 12. 13. 14. Propensionem ad Gloriam respici posse, ostenditur & probatur. 15. Emulatio, quae tolerari possit, docetur. 16. 17. 18. Cautiones atque Regulae traduntur. §. 19. Propensionem ad opes respici posse, conceditur. 20. 21. Rationes adduntur. 22. 23. 24. Argumenta sistuntur, quae omnes Propensiones respici posse comprobant. 25. Objectioni occurritur. 26. Repetitur Monitum, & 27. Clauduntur rivi.

DISPVATIONEM HANC QVALENCARNOV

PRESES

B. C. D.

PROOEMIUM.

§. I.

Rimi Parentes, si in perfectione, qua dignatus erat eosdem summus omnium rerum Conditor, perstitissent; eorum posteris, ut ad omne bonum, sic ad litterarum culturam adhortationibus opus sine dubio non fuisset. Defectio autem a Deo Genere humano labem turpissimam contraxit, tantumque animis hominum torporem induxit, ut ad quodvis, quam ad bene, beateque vivendum sint aptiores. Quare, ut ne omni plane salute diu se orbos conspicerent, non potuerunt non de animi languore pellendo cogitare, & rationes excitandi ingenium humanum ad sciendi sapiendique cupiditatem investigare. Quod studium & multo exercuit, & jam exerceret, occupatosque tenet; quorum institutum, qui rependeret, se sibi ipsi non constare, aperte proderet.

A 3

§. II.

§. II.

Dormientem, cum quo confabulari velis, ut experge-
facias, necesse est; sic juventutem languentem, qua si do-
cenda sit, ad litterarum amorem excitari oportere, quiuis
facile intelligit. Animus quoque praesertim tenera etate
varius est, & instabilis, qui nisi inclinetur & consilio for-
metur ad honestatem atque humanitatem, fluctuabitur, &
denique incidet in rem perniciosam, ingenuoque homine
indignam.

§. III.

Certum tamen est, multos medici manus pati nolle,
pluribus vero litteras colendi facultatem natura esse nega-
tam. Propterea miror, in ludos recipi a multis magistris
adolescenculos parum, vel plane non exploratos; cum ta-
men eos, si sint incepti ad litteras, remittere, vel, si ipsis
sit ingenium, & discendi ardor, aliqua mora & ancipiti spe
inefcare quasi & excitare, conveniat. Pythagoram ea in
re fuisse admodum studiosum *Celeb. Buddens* ex Jamblichō
probat in *Exercit. de Cult. Ing. cap. II. §. 13. p. 380.*

§. IV.

Non in ea verior opinione, ac si bardos, & stipites ad
litteras pertrahere; deceat. Incitamenta adsint optima,
dexteritas Praeceptoris summa accedat; homo tamen nul-
lius ingenii vel difficulter, vel nunquam eruditionem con-
tequetur, id quod *Huarius in Serutin. Ing. toto Cap. III.*
p. 69. 199. accurate satis demonstratum iuit. Inter alia
igitur inquit: *Si discipulum talem deprehenderem, cui natu-
ra nihil plane capacitatis ad ullum disciplinae genus haurien-
dum indulsisset, amicis hisce ac blandis ad eum monitis uterer:
Amice, haud verum istud iter est, quo ad humane perfectio-
nis tendis scopum. Aliam te viam insistere convenit, si nomen
hominis mereri cupias; ne perde bonum tempus, neu vano te
labore nequidquam macera: aliud tibi vitae genus elige, cui
minus habilitatis sufficiat, atque isthaec studia requirunt li-
teraria.*

§. V.

§. V.

Cum non ignorem, multum interesse, an, qua ratione, & quo fine tyronem ad litterarum studium allicias, provocesque; non plane irritum laborem suscepturum me arbitratus sum, si pro ingenii modulo Veterum & Recentiorum rationes excitandi juventutem ad litterarum culturam recenserem, atque deinde iudicium de iisdem adjungerem.

§. VI.

Summam argumenti, licet longa de vocibus disquisitio omittatur, a quovis capi facile & intelligi posse, autumo; hinc priusquam rem ipsam adgrediar, præter Definitionem nihil præmittere lubet.

§. VII.

Ratio excitandi juventutem ad litterarum culturam, seu, *Excitatio ad litterarum culturam* est Repræsentatio boni, quod vel litteris inesse, vel adherere, vel easdem sequi, aut *mali*, quod assiduo litterarum studio evitari posse, designatur, eam ob causam, ut juvenus litteras amore amplectatur, promptiusque addiscat.

CAP. I.

Rationes Veterum & Recentiorum juventutem excitandi ad litterarum culturam comprehendens.

§. I.

ADamum litterarum figuras pingendi, seu etiam alia ratione exprimendi artem invenisse, sicque occasionem eo felicius excolendi animum dedisse, multorum est sententia; quam quibusdam argumentis probare annisus est, nuperrime *Matth. Belius in Exercit. de Vetere Litteraturæ*

ratura Humo-Scythica. Sect. I. §. 2. Clar. vero Heumanus Egyptiis litterarum inventionem tribuit in *Via ad Hist. Liter.* cap. III. §. 2. p. 12. Alii aliis vendicant. Tota res conjectura nititur; fateor tamen mihi priorem arridere sententiam, quamvis litteræ præter primam saltem infantiam nihil debere Adamo possint. Rationem per signa & figuras exprimendi animi sensa, inter rationes incitandi juventutem ad litterarum studium referre non dubito. Memoria est custos rerum sensibus perceptarum, qua vero nimis multis rebus obruta, animus hominis cupiditatem amittit sciendi, & quo plura recipit, eo plura tradit oblivioni. Si vero memoria juvetur vel signis vel alia ratione facilem, quam videt homo viam, ingreditur.

§. II.

Præterea paucas instigandi rationes ad litteras fuisse hominibus ante terrarum inundationem viventibus, conjectu facile est; nec tamen multo infeliciores fuisse videntur, siquidem homo libertati suæ relictus, modo adit index, lubentius progreditur. Nihil enim menti humanæ plus officit, quam servitus.

§. III.

Autoritas Parentum, in primis in Gente, quæ Dei institutum sequebatur, apud liberos plurimum valuit, eosque satis ad discendi studium inflammavit, hoc enim secum fert humana natura, ut eos, a quibus vitam, vivendi media, & rationem habemus, honore, & obsequio dignos judicemus. Nec quicquam obstat, quo minus iudicium, quod ex Diodoro *Stanleius in hist. Phil. Orient. Sect. I. c. 8.* adfert, probemus. Ille vero de Chaldæis sic verba facit: *Quia parentibus utuntur magistris, plenius omnia discunt & iis, quæ docentur majorem habent fidem.* Immo si hoc tempore parentes diligentius filios erudirent, nec aliis operis vacarent, quin majores progressus facturi sint, quam si a præceptore nullius sæpe doctrinæ, nullius auctoritatis, nullius denique prudentiæ doceantur, nullum est dubium.

§. IV.

§. IV.

Flavius Josephus in Antiquit. Jud. Lib. I. c. 3. refert:
Sethum virtutis studiis se totum dedidisse, nepotesque sui
similes reliquisse, qui excogitassent fideralem scientiam, ac
coelestium rerum cognitionem, ne autem inventa sua ex
hominum notitia dilaberentur, & prius perirent quam
pernoscerentur, scientes Adamum universalem rerum in-
teritum præcecinisse, unum incendio, diluvio alterum, ere-
dis duabus columnis, utriusque sua inventa inscripissent,
ut, si lateritiam diluvio deleri contingeret, lapidea super-
stes hominibus discendi copiam faceret, & quæ ipsi fue-
rint inscripta, spectanda exhiberet, cui narrationi, si liceret
fidem habere, columnas istas, quominus inter incitationes
ad discendi cupiditatem, referremus, nihil prohiberet. Com-
parari posse hoc inventum, arbitror, cum consuetudine
illa quorundam eruditorum, qui Musea, in quibus erudiri
confuevit juvenus, variis picturis, sententiis, Tabulis hi-
storiciis, geographicis mappis ornant, ut oculis & menti
semper obverserur occasio augendi scientiam.

§. V.

Antiquissimas inter gentes referri oportere Ægyptios,
nemo facile inficiabitur; qui adeo litteras strenue coluerunt,
ut *Clar. Heumannus*, loco, quem supra indicavimus, ipsos non
tantum prima litterarum elementa invenisse, sed & doctores
Chaldæorum, licet hos præeunte *Diogene Laërtio*, antiquiores
statuat, extitisse, dicat. Ægyptios Hieroglyphicis litteris ad-
modum deditos fuisse constat, sapientiamque sub certis sym-
bolis amabilem effecisse atque desiderabilem. Apparet fa-
cile, voluisse eos junioribus non minus ac senioribus una
ignem subjicere, ut incenderentur discendi studio. Ejus-
modi enim signa & imagines animos præcipue juveniles
facile in admirationem trahunt, atque ad se rapiunt. Quam-
vis non negandum sit, Ægyptios sensim sapientiam imagi-
nibus & symbolis ita involvere cœpisse, ut, Philosophia
penitus tandem in figmenta & fabulas abeunte, paucissimi
sapientiam occultam & sub umbris quasi latentem cogno-
scere

scere potuerint, & adsequi. Quamobrem *Morhorfius* Egyptum non immerito fabularum Patriam vocat, in *Polybist. litt. Lib. I. c. 13. p. m. 122.*

§. VI.

Propius ad rationem excitandi juvenes ad litterarum studia ferme accedit illa, quæ proximo Seculo multos habuit amatores, inter quos primo quoque loco nominari meretur *Johannes Buno*, Past. Luneburg. & Colleg. Equest. Theol. Prof. qui in imaginibus Historiam universalem, corpus Juris, S. Biblia, & ni fallor, etiam Grammaticam latinam in lucem edidit. In præfatione, quam præmisit imaginibus *ideam Historie universalis* continentibus, complures adducit autores, quos secutus & imitatus sit, ibique non levibus argumentis disciplinæ suæ præstantiam demonstrat. In *Imaginibus istis historicis p. 19. Hoseam* præsentat virum laxis braccis indutum (mit weiten Hosen) librumque manibus tenentem; hoc indicium muneris prophetici, illud nominis esse voluit. Sic p. 121. legitur: *Eutropius* portat ovum stillans. (er hat ein Ey, so troppet, Eutrop.) Tentarunt ante eum imaginibus instruere juventutem non pauci, præsertim in linguis; quo referendus est *orbis pictus*, liber etiam pueris non ignotus; spectat huc quoque libellus, qui *Vocabularii* nomen gerit, quique *Norimbergæ* imaginibus multis instructus prodiit. Plura qui de his institutis nosse velit, adeat *Morhofii Polybist. Litt. Lib. II. c. VI. p. m. 362. seqq.*

§. VII.

Huc quodammodo trahi potest *Ars*, quæ ab auctore *Raymundo Lullio* dicitur *Lulliana*, quamque insigniter auxit, & ita, ut usum præstare possit, docuit *Kircherus* & *Leibnizius*. vid. *Casp. Knittelii Via Regia ad omnes Scientias & Artes p. 60. seqq.* cont. *Morhofii Polybist. Litt. Lib. II. c. 6.*

§. VIII.

Palmam his præripit *Celeberrimus Hermannus von der Hardt* in libello, qui inscribitur: *Spes Philologie Serenioris*

nioris ex educatione emendatiore facta. Rationem enim pueros ad litterarum culturam incitandi ita tradit, ut magis enucleate & eleganter, de hac re dixisse videatur nemo. p. 17. Primi (inquit) *lufus pueriles vel infantum, quasi aliud agendo per gradus Arithmetice inculcabunt fundamenta. Maxime, si dein post aliquem usum characteres accedant, ut vel creta vel minio vel orbiculis ligneis aliisve inscribantur numeri 1. 2. 3. &c. Quos nominare, in ordinem redigere, supputare, transponere, componere, pro tota arte sensim ludendo discunt.* Pergit p. 20. *Huic numerandi operae utiliter mox accedat vel secundo & terrio statim anno digna quaedam verum cognitio, quae ab imaginibus & picturis personarum, virorum ac feminarum, dein actionum, integrarumque historiarum inchoabitur utilissime.* Plura non transcribam, eum, qui haec cognoscere velit ad aureum istum libellum lectuque dignissimum remittens.

§. IX.

Lufus etiam alios, qui a discendi ratione videntur quam longissime esse remoti, magistri rerum periti in suorum usum convertere non erubuerunt: semper enim arbitrati sunt, scholasticos non melius discere, quam cum se discere non sentiant. Valerius Maximus Lib. VIII. p. m. 455. Socratem non erubuisse, refert, cum interposita arundine cruribus suis cum parvulis filiis ludens ab Alcibiade risus fuisset. Vere ridiculum exemplum recenset M. Zeumer in Methodologia sua Paedutica Cap. II. p. m. 40. dicitur, inquit, fuisse non inclebris moderator Scholae, qui non nisi per continuam praxin pueros docere voluit Grammaticam, inprimis vero verborum Conjugationes, ita v. g. cum conjugandum esset verbum Lingo apposuit pulterem, quam lingendo tyrones sic processere: incipiens pronunciavit lingo; secundus quaesivit lingis? tum tertius respondit: ille lingit. Post pulterem ori admoventes ad unum omnes clamarunt: lingimus, quos Praeceptor adstans interrogavit lingitis? &c. Sed cum aliquando verbum Navigo flectendum esset, cymbam intravit cum suis, verum paulo infelicius: postquam enim ad primam personam pluralis: Navigamus, deventum esset, & omnes cymbam

gubernare vel turbare potius, & concutere incepissent (id enim methodus practica postulabat) parum aberat, quin cuncti submersi fuissent, periissentque miserrime.

§. X.

Muscam inter rationes juventuti litterarum amorem instillandi referendam esse, exemplo suo comprobantur Cretenses, de quibus *Æliani* verba in *Hist. Lib. II. c. 39. p. m. 140. sq.* Latine reddita sic habent: Cretenses iusserunt liberorum filios (τὰς παῖδας τὰς ἀλευδίους) cum quodam concentu & melodia leges perdiscere, ut ex Musica voluptatem caperent, & facilius eas memoria complecterentur, & ne, si quid contra leges admisissent per ignorantiam se fecisse possent defendere. Secundum, quod eis discendum proponebant, erant hymni in honorem deorum facti. Tertium, fortium virorum encomia. Id genus artium coluisse quoque Germanos, & inter se non tantum ad virtutis amorem, sed etiam ad studium intelligendi ea, quæ laudem mereantur, viros graves ornandi, instigasse, discimus ex locuplete rerum Germanicarum scriptore *Tacito*, qui *Cap. II. Lib. de Sit. Mor. & Pop. Germ. Celebrant*, inquit, (Germani) carminibus antiquis (quod unum apud illos memorie & annalium genus est) *Tuistonem* Deum terra editum & *filium Mannum* originem gentis, conditoresque. Celebris quondam in *Academia Jenensi* doctor, *Weigelius* ab hoc instituto non abhorruit. Audiamus *Zeumerum* in *Disp. laud. p. 26.* ita differentem: Cum Schola, quam Latini ludum appellant, non servilem & laboriosum aliquem statum, sed otium denotet, ipse *Dn. Weigelius* summam adhibuit operam, ut pueri ludentes, & quasi aliud agentes virtutes & linguas addicerent. Quare modo classi pendule (quam germanice *Schwebe-Claffen* vocabat) modo equis artificialibus impositi, modo certo ordine incedentes lectiones suas recitare jubebantur cantando, idque non sine magna utilitate, siquidem satis notum est, quantum auxilii elocutio clara & auditus memorie præbeat. Melodie igitur perspicue & jucunde non solum rudimenta discitibus, sed etiam perfectioribus præscribebantur, literas

pre-

præceptore præcinnente, cantando discebant. Adducit quoque ex Weigelii Libris Zeumerus in Polymathia sua nonnullos cantandi modos, quos vide sis.

§. XI.

Recitationes Veterum, imprimis quæ fiebant publice, non immerito quoque locum inter incitamenta nostra habere poterunt; de quibus sic loquitur *Horatius Lib. I. Serm. f. IV. p. 228. in medio, qui scripta foro (Romæ) recitent, sunt multi.* Romani ut litteras, sic quoque hunc recitandi morem a Græcis acceperant, quem laude sua privandum non esse, putamus. Cum enim juvenes ingenio valentes docta poemata passim resonare intellexissent, facile ad æmulationem tracti simile efficere sustinuerunt, atque alii aliis præstare studuerunt. Consuetudinem hanc non ineleganter ex antiquitate eruit *Joh. Schefferus in Lib. sing. de Stylo, Exercitiisque ejus ad consuetudinem Veterum cap. IX. p. 95. sqq.*

§. XII.

Huc referre licebit *Silentium*, præstandum iis, qui in Pythagoræ disciplinam recipi cupiebant; quod *A. Gellius Noct. Attic. Lib. I. c. IX. p. m. 22.* ita interpretatur: *Is, qui tacebat, que dicebantur ab aliis, audiebat, neque percunctari, si parum intellexerat, neque commentari, que audierat, fas erat.* Post pauca: *ast, ubi res didicerant rerum omnium difficillimas, tacere, audireque: atque esse jam ceperant silentio eruditi, cui erat nomen ἔχουδια, tum verba facere & querere, queque audissent scribere, & que ipsi opinarentur, expromere potestas erat.* *Jo. Hermannus ab Elswig* quidem in *Notis ad Simonii libell. de litteris pereuntibus p. 82.* statuit, *Silentium* a Pythagora præceptum docendi saltem facultate discipulis interdixisse; voluisse enim sapientissimum virum, ut ante bene discerent, quam alios edocerent: Sed si *Silentium* illud ita explicandum sit, causam non video, cur tam studiose a multis scriptoribus tanquam singularis res & insueta commemoretur. Loqui tamen præter verum videtur *Ambrosius*, qui *Lib. I. de Officiis cap. X.* Discipulis

lis omnem sermonis usum interdictum fuisse existimat. Si quis fuerit auditorum natura ambitiosior, non potuit, quin tacere molestum & intolerabile putaverit, omnemque adhibuerit diligentiam, ut libere tandem loquendi disputandique daretur copia.

§. XIII.

Sapientia & Artes suo jure sibi vendicant *Laudem*, quæ si illis tribuatur, juvenes facile litterarum capiuntur amore. Præni enim sumus ad amplectendum, eximium, quod esse cognovimus, iisque potissimum rebus delectamur, quæ usum & existimationem nobis adferre intelligimus. Hanc in rem multa Veterum & Recentiorum dicta de laudibus eruditionis & sapientiæ adduci possent, paucis tamen erimus contenti. *Diogenes Laërtius in Vit. Socratis refert, dixisse eum: unicum esse bonum, scientiam; malum contra unicum, insciam.* Immo *Aristoteles* testante rursus *Diogene in Vit. Arist.* interrogatus, quo differrent docti ab indoctis; *ἔσση*, inquit, *οἱ ἄσση; τῶν τῶν ἀσσοῦτων.* Litteras, quas vocant humaniores, mirum, quantum *Cicero* in Orat. pro Arch. extollat; in earum enim laudem sic erumpit: *Hæc studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent: delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.* Et ut sapientiæ majorem auctoritatem ac dignitatem conciliarent Gentilium Philosophi, a diis se instrui finxerunt; quemadmodum *Socrates* dicitur factus; dæmonium sibi futura prædicere. *Lycurgus* cum Lacedæmonii leges dare fingit. Sic enim *Justin. Hist. Lib. III. cap. III. p. m. 69. sq.* *Hæc, inquit, (instituta) quoniam primo solutis antea moribus dura (Lycurgus) videbat esse, auctorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde se ea ex præcepto numinis detulisse, ut consuecendi cædium metus religionis vincat.*

§. XIV.

Fuerunt & sunt, quos invidioso orbiliorum nomine recte notaveris, verbera quam verba plus excitationis ad litte-

litteras habere autumantes, quibus aurem vellicat *Lockius* in Lib. de Educatione Nobilium p. m. 2. Cujus verba latine sic reddimus: *Consuetudo & expedita pueros castigandi ratio est virga, unicum illud instrumentum pedagogis notum & acceptum, quo tamen nihil potest esse ineptius, ad formandam pueritiam: nam vel duritiam animi, & pravitatem, vel languorem & fatuitatem parit, augetque: que utraque tanquam Scylla & Charybdis fugienda sunt.* Concludit tandem p. 84. *Collectu facile est, plagas & alia servilia puniendi genera disciplinam eam non esse, que efficiat virum sapientem, probum & cordatum.*

§. XV. *Glorie cupiditatem & instinctum ad honestatem in pueris adesse debere, si fructum litterarum percipere velint, tum Recentiorum multi docuerunt. Ciceronem ita laudis stimulo, ut tot labores, totque pericula subiret, incitatum fuisse, non ignorabit is, qui vel unicum ex ejus libris legerit. Proinde fuerunt etiam, qui lectione Ciceronis juventuti plane interdixerunt propter sermonis fastum, qui tamen facile & detegi, & evitari potest. Utendum esse in litterarum studio discipulorum laudis cupiditate, monet *Jo. Barclajus* in Icon. Anim. p. m. 2. in hac, inquit, puerorum disciplina, glorie quoque stimuli passim infigendi sunt sentientibus animis, ut jam tum suos honores assuescant suspirare, & sive scholis sive ludis exercitiis, eminare equalibus labore dulcissimo contendant.*

§. XVI. *Emulandi studium ita stimulo fodere juventutem, ut in litteris assiduam operam collocet, semper existimaverunt Eruditorum plurimi. Quapropter, ut æmulatio inter discipulos oriatur, sedulo laborandum esse dicunt, quorum consilio frui potest commodissime Publica Institutio, quam vel ideo privatae informationi longe preferendam esse viri gravissimi non immerito censuerunt. Luber hac de re audire *Quintil.* Lib. 1. *Instit.* cap. 2. p. 20. Non inutilem (hic inquit) scio servatum esse a præceptoribus meis morem, qui cum*

cum pueros in classes distribuere, ordinem dicendi secundum vires ingenii dabant, & ita superiore loco quisque declamabat, ut precedere profectu videbatur. Huius rei iudicia prebebantur, ea (ni forte legendum erat) nobis ingens palma contentio, ducere vero classem multo pulcherrimum. Post pauca: ita nec superior successu curam remittebat & dolor victum ad depellendam ignominiam concitabat. Id nobis acriores ad studia discendi faces subdidisse, quam exhortationem docentium, paedagogorum custodiam, vota parentum, quantum animi mei conjectura colligere possum, contenderim. Nec alium Fabius requirere videtur discipulum, quam qui emulandi studio incensus sit. Sic enim paulo post: Mihi, inquit, detur ille puer, quem laus excitet, quem gloria iuuet, qui vitius flectat, hic erit alendus ambitu, hunc mordebit objurgatio. Sententiam hac de re Baconis de Verulamio audiemus, qui in egregio Libro de Dignitate & Augmentis scientiarum Lib. VI. p. m. 370. sic dixerit: Omnino institutionem pueritiae & iuventutis collegiatam probamus; non in aedibus privatis, non sub ludi magistris tantum. Adest adolescentulis in Collegiis emulatio major erga aequales; adest quoque ipse vultus & aspectus virorum gravium, quod facit ad verecundiam, & teneros animos etiam a principio conformat ad exemplar.

s. XVII.

Lockius supra laudatus p. m. 270. Si iuventus careat discendi cupiditate, qua ratione excitari possit sic docet: Serio praecipias puero, ut lusum sibi non ingratum suscipiat, quominus ab eo recedat, prohibeas, donec rædium lusum sequatur & ipse litteris incumbendi aliquot horas veniam longe preferat ludendi copiae.

Idem Auctor p. 273. sq. aliud remedium suppediat, si prius non sufficeret ad pellendum ingenii languorem; dicit enim ejusmodi puerum ad opus quoddam manibus tractandum adstringi debere, donec molestia laboris percepta, prompto animo ad litterarum studia revertatur.

s. XIX.

§. XIX.

Premia, quibus ornantur doctores & discipuli, juventuti magnum conciliare solent discendi ardorem. Nec defuerunt nonnunquam, qui bonarum artium & scientiarum cultores beneficiis affecerunt. Zeno propterea, quod juvenes accedentes disciplinæ causa, & verbis & exemplo docuisset, ab Atheniensium Magistratu, ut commendaretur populo, aurea corona ornatur, vid. *Diogen. Laërt. lib. VII. in Vit. Zen. Valerius Maximus Lib. VIII. c. 15.* refert: Crotoniatis Pythagoræ domum, Cereris sacrarium fecisse, additque: *Quantum illa urbs viguit, & Dea in hominis memoria, & homo in Deæ religione cultus est.* Alexander M. Aristoteli negotium dedit animalium describendi naturas, præmiumque laboris 300. Talenta, uti recenset hoc ex Athenæo *Sleidanus de IV. Summ. Imp. p. 39. seq.* Celebrantur non pauci Imperatores Romani ob litterarum amorem & studia, in primis constat Constantinum M. Carolum M. Carolum V. & Leopoldum non tantum eruditos & benignos in litterarum cultores fuisse, sed & de scholis amplificandis sedulo cogitasse. Nec dubitamus, si nostro seculo plures Magnatum viros doctos foverent ornarentque, litteras etiam tum ad majorem nitorem, perfectionemque esse perventuras. Recte *Clar. Christianus Falsterus in Prefat. Questionibus Romanis s. idee Historiæ litt. Romanorum, præmissa*, interrogat: *Quis nescit ab aula pendere fortunam litterarum & litteratorum?* Consentit nobiscum *Marialis Lib. VIII. ep. 56.* ita canens:

*Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones,
Virgiliumque tibi vel tuæ rura dabunt.*

Laudem meretur consuetudo, quæ in his terris non uno loco viget, ubi Magistratus certo tempore, exploratis scholasticorum profectibus, libros, nummos & alia distribuit, atque hac ratione juventutem ad industriam in litteris adhibendam leni quasi vinculo trahit.

C

§. XX. Pau-

§. XX.

Paupertatem quoque complures instigasse ad diligentem litterarum culturam atque ad culmen sæpe honoris evexisse, non unus est testis. Comprobat, quod dicimus, *Celeb. Buddeus*, qui in *Exercit. de Cultur. Ingen. Cap. II. §. 7.* inquit: *Si dicendum, quod res est, paupertate magistra res litteraria hactenus stetit. Paupertas acrioribus stimulis animum concitat, ut labori non parcat, sed indefesso studio quævis prompte subeat.* Confirmat suam sententiam ex *Isidoro*, quem vocasse reperimus paupertatem *πάσις ἐπιστήμης τὸ ἡδὲ τέρψινς ὑπὲρ αὐτῆα.* Addit dictum *Plauti*: *Paupertatem omnes artes perdocere, ubi quem attigisset.* Subjungit denique *Senecæ* in hanc sententiam verba, qui: *Si vis, inquit, vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis cura: frugalitas autem paupertas voluntaria est.*

§. XXI.

Est etiam ratio excitandi juventutem ad litterarum studium non excitare, & quasi a litteris avocare velle, si-
tium puerorum ciere, & non permittere, ut, quantum velint, libros volvant. Quæ omnia *M. Christ. Henr. Weissius* in *Consilio de Re Scholast. Cap. IV. p. 19. seqq.* Lockium secutus egregie exponit, atque, ut paucis ejus sententiam complectar, putat pueros eo adducendos esse, ut vere existiment, pertinere ad libertatem libros legere, hocque ea ratione fieri posse, ut libri elegantes & imaginibus ornati emerentur, quos si infans requireret, ostendi quidem, brevi vero removeri debere. Si deim infans fabulam posceret, unam illius partem recensendam, alteram vero ad libri lectionem servandam esse existimat; immo dicit promittendum esse interdum infanti, mentis dum affideret: *Si te modeste gesseris, nec litem cuiquam moveris, licebit librum elegantem istum volvere atque discere.* Ut reliqua taceam,

§. XXII.

§. XXII.

Aliæ rationes excitandi juventutem possent adferri, ut sunt: Inventio artis Typographicæ, Studioforum Privilegia, Stipendia, Commendationes, Bibliothecæ, Disputationes, Librorum apparatus, & quæ sunt ejus generis. Nulus dubito, quin volumen vel de Romanorum saltem incitamenti ad studia litteraria confici possit. *Cl. Falsterus*, quem supra nominavimus, *Lib. II. c. 5. quest. 1. p. 180. seqq.* Quinque incitamenta, quæ ingenia Romanorum ad docendum, scribendumve, atque ita simul ad litterarum culturam provocaverint, recenset, nimirum: 1. *cupidinem libertatis*, 2. *jus civitatis*, 3. *libidinem fame*, 4. *exempla Græcorum*, 5. *præmia & munificentiam principum*. Quis autem non videt, præcipue si ad alias quoque gentes respiciamus, longe plura posse adferri. Sed cum omnia, quæ huc trahi queant, nec velimus, nec possumus, exhaurire ad alterum caput progrediemur.

§. XXIII.

Priusquam vero id fiat, insigne quoddam exemplum liceat annectere, quod *Valerius Herrberger*, *P. VI. Orationum funebrium Conc. IV.* de se ipso refert. Cujus verba sic in latinum vertimus sermonem: Ego, Patre defuncto, paupertate commotus constitueram mecum operam locare futuri. Susceptor meus ac Præceptor fidelis *Martinus Arnoldus*, simul ac hoc inaudisset, recepit me secum in Museum dixitque: Animus est tibi futuriam addiscere artem, & jam eo perventum est, ut die dominica in disciplinam recipiaris; rem omnem latere me putas, cui tamen auricularis omnia detexit. DEUS novit cogitata tua. Ades dum paucis te volo. Pater de te hæc sæpe in ore habebat: *Filium meum litteris imbuendum curabo, licet vel si- pem cogere, opus esset*. Infans enim, fasciis solutis, tres digitos erexisti non secus ac Servator porrectis digitis altera manu terræ globum tenens pingitur; quo fiebat, ut b. Parens divinaret futurum, ut munere sacro fungens Christum

stum exemplo Johannis digitis monstrares. A me vero moriens, ut ne ad aliud quam ad litterarum studium trahi te paterer, multis precibus efflagitavit; qua spe, fore, ut locum inter eruditissimos quosque obtineas, ex hac vita discessit, die extremo bene memor essati a Daniele consignati: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt, quasi splendor firmamenti, quæret conspicuum illud lumen filium suum, quem proh dolor! in angulo, nescio quo deformem & atramento futuro maculatum offendet; qua re audita domum abiit & dixi: Opificium eligat, quicumque velit, ego hodie non, cras volo, num ego coram parente starem picus ac sordidus? Ut hoc fiat, nunquam committam.*

CAP. II.

Excitandi rationes ex Philosophia moralis expendens,

S. I.

Multas quidem rationes excitandi ad litterarum studium adduxi; tanta vero solet esse earum multitudo, ut me ne omnes quidem scire, multo minus recensuisse putem. Quotquot autem reperiuntur, singula ad tria potissimum genera referri posse videntur: Quædam enim sunt, quæ respiciunt hominem in voluptatem natura propendentem; quædam ad eum spectant, qui honorum laudisque est cupidus; quædam ei conveniunt, quem opes maxime delectant. Nisi addere velis, esse quædam, quæ commode ad omnia tria genera referri possunt.

S. II.

Dispicendum nunc est, num liceat hac ratione terrosos animos ad litteras allicere nec ne? *Henricus Cornelius*

bus Agrippa ab Nestesbeym Lib. de Incertitudine & Vanitate omnium scientiarum & artium Cap. 1. dicit: Nil perniciosius, nil pestilentius hominum vite animarumque nostrarum saluti posse contingere, quam ipsas artes, ipsasque scientias. Cui opinioni si locus esset relinquendus, non tantum excitatio omnis ad litterarum culturam damnanda esset, sed omnes quoque scientiæ ex orbe, ut ejicerentur, requireret æquitas. Ejusmodi vero vanum oblocutorem non curamus.

§. III.

Assi non dubito, fore alios, qui pleraque hæc genera excitandi teneram ætatem non tantum levia, sed & impia & homine Christianorum sacris addicto indigna judicent, eam ob causam, quod sic juvenus non ad humanitatem formetur, sed pravis affectibus immergatur & quasi suffocetur; quibus tamen confestim respondebimus.

§. IV.

Voluptatem velle, & quærere hominem natura docet, licet diffidendum non sit, alium alio majores voluptatis sentire stimulos. DEUS hominem ita condidit, ut possit auribus, oculis, naribus, aliisque corporis membris percipere & quidem multis modis voluptatem. DEUS quoque rebus creatis hoc tribuit, ut hominem suaviter afficiant, atque sæpius dulcedine quasi perfundant.

§. V.

Qui igitur juvenuti ostenderit aut suavitatem illam in litteris reconditam, aut viam, qua Athenas eatur, amœnam & undique sensibus blandientem, an eum errasse, aut perperam egisse dicemus?

§. VI.

Hæc pertinent rationes excitandi istar, cum imagines,

nes, simulacra, lusus, cantus, hisque similia in linguis histo-
riisque pueris tradendis a præceptore adhibentur, ut ejus-
modi umbrarum beneficio animi reddantur attentis atque
dociles. Inprimis merito magni facimus istam institutio-
nem, si quis ea recte uti sciat, quam supra *Cap. l. §. 6. & 8.*
laudavimus. Qui vero adultiores per imagines docere
vellet Logicam, Ethicam & Mathesin, is ingenia non for-
mare, sed diffringere, turbare, & confundere videretur.
Non enim alienum est, de ejusmodi ratione instituendi
eadem dicere, quæ *Morhofius* in *Polyhist. Litt. Lib. II. p.*
372. De arte mnemonica meminit: *De arte*, inquit,
mnemonica ita ego judico, in iis disciplinis, in quibus e be-
ne ordinatis & connexis principiis omnia deducuntur, su-
pervacuum esse ejus usum: Qui enim hic imaginibus jurare
velit memoriam, duplici onerabit conceptu, cum simplex co-
gnitio e recte deductis principiis proveniens, per ipsum illum
ordinem memorie se ingerat.

§. VII.

Nec cuiquam svasor esse velim, ut Fabulis, quas
vocat Romanenses, illo libidinis fomite, aut cantioni-
bus Veneri vel potius Cerbero sacris incitare juventu-
tem ad Eloquentiæ, Poëseos, aut ad aliud eruditionis ge-
nus sustineat.

§. VIII.

Is quidem meo judicio non peccat, qui acerbita-
tem litterarum persentiscens etiam eam ob rationem, si
modo non sit sola, litteris invigilat, & a nullo abhorret
labore, ut tandem, superata ignorantia, officio fungi possit,
matrimonioque sibi jungere puellam formosam, dotatam,
bonaque mente præditam.

§. IX.

Licebit juventutem ad litteras blanda ratione & lu-
su ad

fu ad litteras vocare, atque ipsi iucunditatem, quæ labores sequatur, laudare; docendi autem mature sunt scientiarum, artiumque studiosi, non esse unicum atque primum earundem scopum, voluptatem; verum eo potissimum respiciendum esse, ut intellectus inscitiam atque errores exuat, homoque rationem commode & feliciter vivendi, ineat.

§. X.

A Tyrone quoque voluptas, quæ percipitur ex sapientia & scientia præcipue gentilium non ita æstimari meretur, ac si in iisdem summa hominis salus esset posita. Quidam eruditorum amore litterarum profanarum eo abrepti fuerunt, ut sacras parvi fecerint, omnemque amorem DEI exuere non erubuerint. Quemadmodum in primis in Petro Bembo improbat, quod Ciceronem ita amaverit, ut amicis confessus sit, sordere ipsi Biblia, operamque, quæ eorum lectioni impenderetur, putare se male esse collocatam.

§. XI.

Facili, distincto & iucundo dicendi, docendique genere qui, omissis rerum imaginibus alte petitis, utitur, nec a re, quam tradit, iusto longius recedit, quodvis facile ingenium instruet, & ut omni impetu litteris incumbat, efficiet. Nec ita fieri facile potest, ut ineptiendi libido & pueriliter faciendi nimium alatur & augeatur.

§. XII.

Quæstio forte majoris momenti videri poterat isthæc: num Tyroni, qui gloria potissimum ducitur, liceat honores, studiorum perpetuos comites laudare, eumque ad æmulationem instigare? Cuius non ignotum esse potest, & dari multos, qui hac in re modum excedentes scholasticos reddant vana ambitione turgidos, ut si mediocri-

Siocriter didicerint Grammaticam, totas Athenas in se commigrasse existiment; & reperiri etiam non paucos, qui, nescio, qua morum sanctitate impulsi omnem ambitum, omnemque emulationem procul hinc pelli jubeant; quorum quidem judicia, quam cæterorum moderatius ferre nos decet, quia ut plurimum bona mente errant.

§. XIII.

Veritate tamen niti & oportet & opus est. Honores, laudem & existimationem ambire, quamdiu ab honestate pariter atque æquitate non receditur, nemini poterit verti vitio: DEUS enim hominem non contentum expositum velle potest, nisi seipsum odisse cuperet. Homo natura abhorret ab infamia, & delectatur, si ab æquo judice colatur atque observetur. Misera certe ejus foret conditio, qui in tantum odium atque hominum contemptum incurrit, ut non reperiret, unde vitam sustentare, Republicæ inservire, gloriamque DEI augere posset. DEUS quoque varios constituit honores, quos distribuit aliis majores, aliis minores assignans.

§. XIV.

Hinc meo judicio ille non perperam & nequiter facit, qui bonæ famæ studet, & contemptum, quoad fieri potest, maxime fugit; nec iste facinoris arguendus est, qui spe honorum aut dignitatum magnas res molitur, & operam dat litteris, ut præter cætera famam optimam, & munus obtineat.

§. XV.

Emulationem, si ab odio & invidia distinxeris & separaveris, honestarum & liberalium artium studiosum non omnino dedecere existimo. Adprime igitur Cicero Lib. IV. Tusc. Quæst. 1. 8. dupliciter, inquit, Emulatio dicitur, ut & in laude, & in vitio nomen hoc sit: nam & imitationis

ratio virtutis emulatio dicitur; & est emulatio aegritudo, si eo, quod quis concupierit, alius potietur, ipse careat. Sententiam meam clariorem reddet iudicium illud de emulandi studio exquisitum *Edm. Richerii in Obst. Anim. c. VII. n. 3. p. m. 194.* Qui sic loquitur: Nemo autem, ut opinor, mihi jure succensendum putabit: Si ad honestam & liberalem emulationem adolescentes ingenuos coner incendere, non sordidam & illiberalem invidiam, quam figuli & opifices solent inter se exercere, sed illam virtutum, omniumque artium parentem intelligo, quam inter doctos viros & principes civitatis semper viguisse ac Reipublicæ admodum salutarem fuisse, omnes experti sunt.

§. XVI.

Cautum ac providum oportere esse eum, qui excitare ingenium juventutis velit ea ratione, quæ blanditur ambitioni, facile videre est. Recte omnino monet Vir cordatus *Jo. Valentinus Andree in Dialog. de Litteratura Christiana, p. m. 101.* Libros, inquit, repetere & exigere, ad laborem agere & stimulare; præcepta, regulas, dictataque obtrudere, & inculcare, cujusvis est: summam rei monstrare, facilitatem aperire, applicationem adhibere, usum docere, exemplo præire, denique ad Christum omnia referre, hoc opus, hic sudor Christianus est, quem nulle orbis opes rependerint.

§. XVII.

Christianorum magnitudo animi & modestia requirit, ut hac in re modum fervent, atque caveant, ne sibi plus, quam decet, tribuant. Id quod gentilium vel solertissimi consequi haud valuerunt, qui honoris otores videri, quam esse malebant. Quemadmodum hoc *Clar. M. Menz* exemplo *Diogenis* luculenter satis ostendit in *Dissertatione* septem abhinc annis *Lipsiæ* habita, quæ inscribitur: *Fustus Philosophicus virtutis colore insucatus in imagine Diogenis Cynici propositus.*

D

§. XVIII.

§. XVIII.

Gloria DEI nunquam postponenda est, sed ad eam sedulo & inprimis respiciendum. Immo omnes nostrae actiones, ut ad eam collineent & honor nobis exhibitus ad DEum referatur, necesse est.

§. XIX.

Eis, qui atra bile vexantur & timiditate compulsi opes, quibus se muniant defendantque, amant, ut litteris non solum animum adplicent, sed & iisdem studiose invigilent, calcar addere possumus, ipsis si litteras ut fecundas matres divitiarum & opum laudemus, quibus ornari & utile & pulchrum arbitrantur.

§. XX.

Cupiditatem hanc naturæ suam debere originem, eamque in aliis fortiorem esse, in aliis remissiores cuique facile constat; nec in ea quid vitii continetur, nisi effervescentes æquitatem aut justitiam offendat & evertat. Quare cupiditatem istam neque extirpandam, neque nimis augendam, sed temperandam, atque in usum tum publicum, tum privatum convertendam esse intelligimus.

§. XXI.

Artem cum quævis terra alat, non video, cur artibus & scientiis operam daturis ad commodum respicere atque in studio litterarum inde incitamentum capere non liceat?

§. XXII.

Tandem, ut vasa sensim sensimque colligamus, hominum propensionibus, quas adduximus, uti licere ad excitanda ingenia probari potest, quia iisdem in futura vita satietatem convenientem pollicetur DEus. Voluptatis desiderio promittuntur gaudia, nuptiæ, epulæ, quæcunque

cunque etiam ratione hæc nomina interpreteris. **Hono-**
rum cupiditati proponitur, Corona, Honor, Splendor.
Cupidini multa possidendi respondent thesauri & unio-
nes. Sit ita, voces istas tantum ad significandam simili-
tudinem quandam bonorum cœlestium & terrestrium ad-
duci a scriptoribus sacris. Sufficit mihi, ita concedi affe-
ctus non esse extirpandos, & admitti, voluptatem, hono-
res, & opes esse bona; quidni igitur repræsentatione ho-
norum istorum ingenia juvenilia ad litterarum culturam
excitari posse putemus?

§. **XXIII.**
Constat quoque Theologorum unanimis senten-
tia; gratiam divinam has propensiones non extinguere,
sed ad æquitatem componere, & moderari, ut ne in re-
bus tantum creatis figantur, hominemque a DEO avertant,
abstrahantve.

§. **XXIV.**
Nisi hac ratione incitaveris ingenium, animi ro-
bur deficiet & amittetur, ita, ut idoneus litterarum cul-
tor stipes factus videatur. Quam rem egregie comprobat,
Erasmus Epp. Cent. VII. ep. 29. dum ita judicat: *Ut honos
alio artes, ita genus vite sordidum, nullus studiorum comes,
nullus emulus, nemo mirator, nemo fautor, nullus honos,
nulla premia etiam ex diligentissimo ignavissimum reddunt
studiosum.*

§. **XXV.**
Objicere nobis quis posset: irritam esse ejusmodi
excitationem, cum voluptas, dignitates & opes non sem-
per sequantur, si vel maximam diligentiam in litteris ad-
hibueris, eruditusque ad invidiam fueris. Sed fac ita es-
se, non omnes litteris etiam probe tinctos rerum afflu-
entiam, quam spe forte conceperunt, statim consequi;
incitatione tamen eo pervenerunt, ut possint, si DEUS

vo-
tis voluerit annuere. Si sint Christiani, animum non ab-
jiciant: norunt enim Supremum Numen, quod expectant,
daturum si expediat, sin noceat, negaturum.

§. XXVI.

Iterum iterumque monendi sunt, tum qui excitantur, tum qui excitantur, ut animum emendent, honoremque DEI omni studio promoveant, augeantque; & ut sibi caveant, ne nimio impetu in res terrenas ferantur, neque mundi opes cœli thesauris anteponant. Affectus enim, si sæpius & imprudenter excitentur, hominem opinione celerius in servitutem adducunt, atque non raro intellectu tenebras offundunt. *Jo. Clerici* judicium, quod legitur in *Art. Crit. P. II. Sect. I. Cap. XVI. §. 5.* hic non præteribimus. *Cum ab iis, inquit ille, qui nos educant, a prima infantia, excitentur & foveantur in nobis affectus; paulatim fit, ut his nimium indulgere adsueta, nulla re ferme commoveamur, aut delectemur, nisi iis, que affectibus blandiuntur. Cetera omnia nobis tediosa, & insulsa videntur, nec ea, nisi inviti patimur.*

§. XXVII.

Plenius atque curatius forte dicendum a me fuisset, quæ rationes excitandi juventutem ad litterarum culturam essent optimæ; At enim vero merentur laudem vel vituperationem potissimum pro ratione ingeniorum, ætatis, educationis, bonorum, locorum, aliarumque causarum, quæ certe omnia si exponi a nobis deberent, non disputatio, sed liber componendus esset. Proinde sufficiat, hinc inde judicia quædam inspersa esse, quæ facile quid sentiam, ostendant. Faxit DEUS benignissimus, ut ne unquam desint, & qui juventutem ad litterarum culturam bene incitent, incitatum bene doceant, & qui ritè incitantes & docentes foveant, sustententque!

S. D. G.

COROL.

COROLLARIA.

I.

Temperamentum est nullum.

II.

Temperamenta sunt quatuor.

III.

Temperamenta sunt innumera.

IV.

Anima hominis materialis est

σιδηρόζυλον.

V.

Quamdiu intellectus agnoscit aliquam rem esse bonam, tamdiu quod ad eam attinet, homo non habet libertatem.

VI. Ni-

COROLLARIA.

Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu.

VII.

In quolibet peccato est error intellectus.

VIII.

In Religione sapientia versatur.

72 May.

01 A 6670

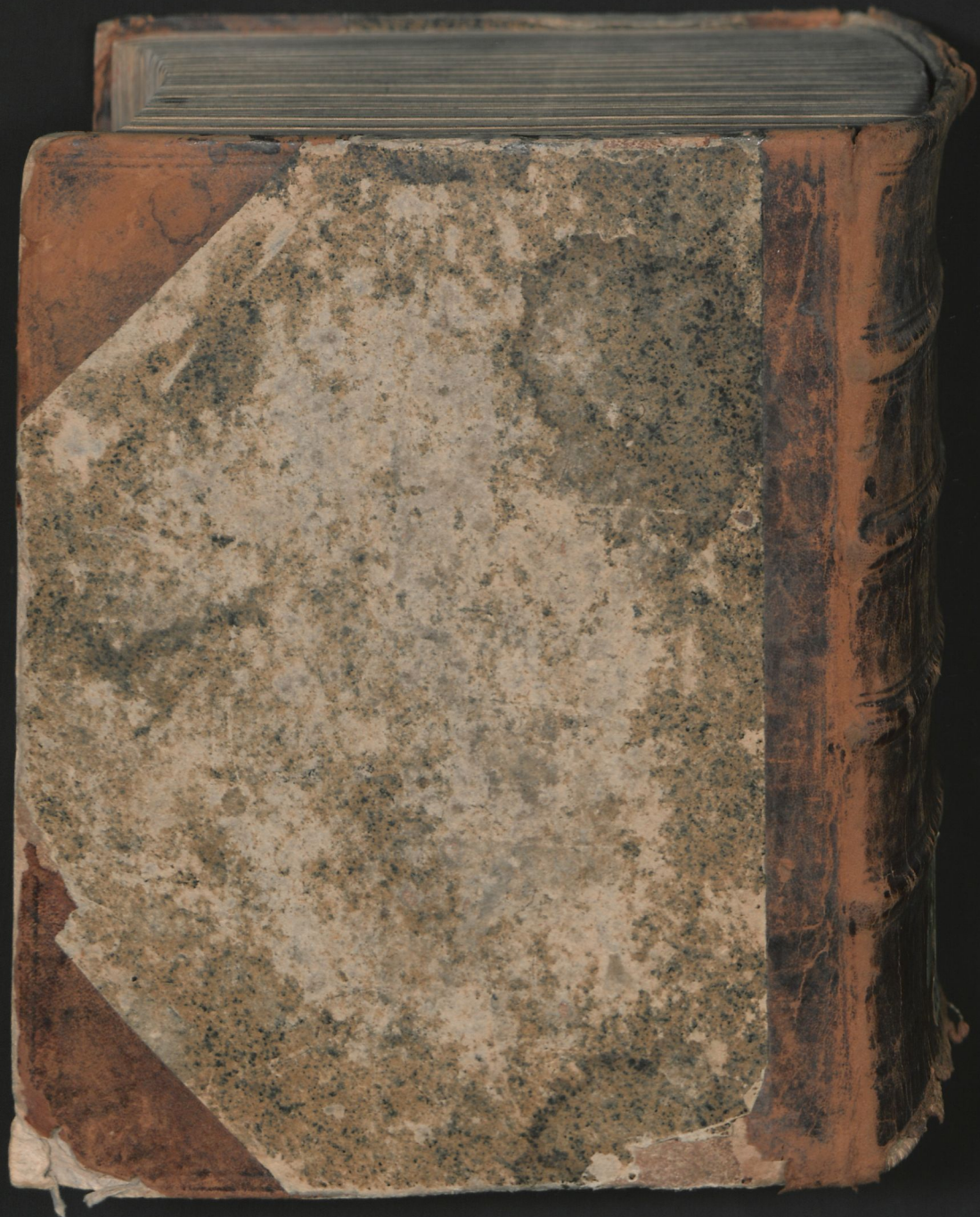
Sb.

VD 18

VJ 17

VD 18

32

DISSERTATIO
DE
VETERVM ET RECENTIORVM
RATIONE EXCITANDI
IUVENTVTVM
AD
LITTERARVM CVLTVRAM,
QVAM
AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM
ORDINIS CONSENSV
IN ACADEMIA LIPSIENSI
DIE XVII. JUNII ANNO MDCCXIX.
MORE CONSVETO
MODESTÆ ERVDITORVM DISQVISIONI
SVBMITTIT
PRÆSES
M. ABRAHAM Kriegel/
VOLCKERSDORFIO - LVS.
RESPONDENTE
HENRICO FREUDE,
LIGNITIO - SILES.

LIPSIÆ,
LITTERIS SCHEDIANIS.

36

